

ОСНОВНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО РОЗУМІННЯ ПРАВА

Н. В. Вербицька, магістрантка, кафедра правознавства ПУЕТ, науковий керівник – к. ю. н. Волошина Я. Л.

Одним із актуальних напрямів досліджень юридичної науки на сучасному етапі розвитку правової держави є розуміння права. Звернення до розуміння права, його сучасної інтерпретації обумовлено його побудовою, яка далека від абсолютної абстракції, що пов'язана з реаліями життя людини, суспільства, держави, моралі, які є панівними у соціумі.

Право є зовнішньою свободою, яка надана та обмежена нормами. Право є сукупністю норм, які представляють, з одного боку, а з іншого – обмежують зовнішню свободу осіб у їх взаємовідносинах [6, с. 11].

Слід погодитись з думкою Г. Ф. Шершеневича, що за такого підходу до права будь-який правопорядок слугує основою для забезпечення свободи [7]. На думку науковця, у такому випадку відбувається підміна об'єктивного права суб'єктивним, що дає підстави стверджувати, що визначення поняття права має більш матеріальний характер, зумовлений позитивістським поглядом на право.

Учений-юрист Л. С. Явич основою права визначає економічні відносини, з урахуванням яких власне й формується право, як необхідний регулятор суспільних відносин. Право – це зведена в закон загальнокласова воля, яка виражена не тільки у загальних приписах, а й у закріплених ними правах суб'єктів суспільних відносин, характер та зміст яких об'єктивно обумовлені. Головним для цього визначення є введення дефініції прав суб'єктів суспільних взаємовідносин, посилення на їх зміст та характер. Вчений вважає, що суть права являє собою зведену у закон панівну волю. Право не породжується примусовою силою держави [8, с. 87–93].

Відомий правознавець С. С. Алексєєв наголошує, що право – це соціально-класовий, нормативний регулятор, який виражає зведену в закон державну волю економічно панівного класу і втілений у системі загальнообов'язкових, формально-визначених норм, що діють через суб'єктивні права та обов'язки за допомогою сили державного примусу [1, с. 104].

Варто зазначити, що за умов сучасного розуміння права більш широкого застосування набувають гуманістичні погляди; першочергово визначаються категорії свободи, рівності та справедливості, що чинить безпосередній вплив на розвиток юридичної науки. Такий погляд на право виражає його сутнісну характеристику.

Поряд з вищенаведеними визначеннями поняття права, у яких його сутністю визнавалася воля держави, були проголошені й інші, які вказують на потреби та інтереси громадян, суспільства і держави, задоволення яких становить зміст права. Спостерігається розуміння права людської природи, підкреслення ролі права у втіленні особистої свободи шляхом недопущення конфлікту інтересів та зловживання свободою, а відтоді й правами. Під правом розуміється система нормативних положень, які сформовані або санкціоновані державною владою, обумовлені природою людини, виражають компроміс інтересів соціальних верств та груп населення, визначають міру свободи громадян, регулюють суспільні відносини, а також спрямовані на досягнення благополуччя та забезпечуються примусовою силою держави [4, с. 60].

Погляди на право відрізняються між собою, внаслідок чого виникає безліч його інтерпретацій, а звідки й створюються різні концепції теорії права, які впливають на розвиток галузевих юридичних наук.

Так, Ж. Л. Бержель у своїй праці «Загальна теорія права» наголошує, що дати точне та лаконічне визначення права є неможливим. Термін «право» моралістами, богословами та деякими філософами розуміється у якості «справедливого», тоді як для юристів – означає комплекс «юридичних нормативів та правил» [4, с. 61].

Наразі продовжуються дискусії навколо права та його розуміння. Сучасність ставить свої умови та вимоги, які потребують належного правового врегулювання та обґрунтування. У зв'язку з цим простежується тенденція до розуміння права як результату суспільного життя.

О. В. Ракул визначає право як форму та міру свободи, яка реалізується за принципом формальної рівності. Відповідно до зазначеного визначення сутність права відображається у формальній рівності, яка може бути усвідомлена через єдність трьох

складових: суспільних відносин, свободи та справедливості [3, с. 5–6]. Слід зауважити, що безперечно це пов'язані явища, однак їх розташування саме у такому порядку має дискусійний характер.

Окремі науковці сучасності зазначають, що право є силою, здатною підкорити державу. Право підноситься над державою, щоб остання не домінувала над суспільством [2, с. 38].

У науковому обігу має місце думка, що право – це система норм і принципів, які встановлені або визнані державою як регулятори суспільних відносин, що формально закріплюють міру свободи, рівності та справедливості відповідно до суспільних групових та індивідуальних інтересів населення держави, забезпечуються всіма заходами легального державного впливу (у тому числі примусом) [5, с. 216].

Підсумовуючи, варто зазначити, що незважаючи на багатоманітність визначень «права», останнє на сьогодні залишається актуальним. Існуючі погляди на розуміння права мають різні за своєю суттю основи. Звернення сучасного права до моральних та інших цінностей є необхідністю сучасності. Сучасне розуміння права має ґрунтуватися на таких вихідних засадах, як: пріоритет прав і свобод людини, верховенство права, інтегральний тип праворозуміння.

Список використаних джерел

1. Алексеев С. С. Общая теория права : [в 2 т.]. Москва : Юрид. лит. 1981. Т. 1. 361 с.
2. Дергільова О. Сучасне право та його розуміння крізь призму верховенства права та співвідношення права і закону. Журнал «Visegrad Journal on Human Rights». 2016. № 4/1. С. 82–91.
3. Ракул О. В. Теоретичні засади удосконалення діяльності державного апарату України : автореф. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права: історія політичних і правових вчень». Київ, 2010. 17 с.
4. Самбор М. Право як поняття та підходи до його розуміння. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2011. № 87. С. 59–63.
5. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / пер. з рос. Бураковський С. О. Харків : Консум, 2001. 656 с.
6. Трубецкой Е. Н. Лекции по энциклопедии права. Москва : Типография А. И. Мамонтова, 1917. 227 с.

7. Шершеневич Г. Ф. Общая теория права. Том 1–2. URL: <http://weblibrary.at.ua/load/11-1-0-89>.
8. Явич Л. С. Общая теория права. Л. : Изд-во ЛГУ, 1976. 287 с.

ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ ЯК ПОЛІТИКО-ПРАВОВОГО ЯВИЩА

О. О. Звягінцева, магістрантка, кафедра правознавства ПУЕТ

Суверенітет – основоположна категорія публічного права. Вона є підґрунтям функціонування та взаємодії всіх сучасних політичних і правових систем світу. Закономірно, проблематика суверенітету не втрачає актуальності протягом століть, що підтверджується значною увагою науковців різних галузей – політологів, соціологів, економістів, а надто юристів – фахівців із конституційного та міжнародного права, теорії держави і права. Водночас така увага до суверенітету породжує значну кількість підходів до розуміння і суперечливе тлумачення ідеї суверенітету.

Слід звернути увагу на численні приклади використання «суверенітету» в публічній риторичі, часто з вузькими і неоднозначними політичними цілями, що сприяє формуванню політико-правових доктрин, які пропагують знецінення національної державності та фіктивний характер суверенітету [3, с. 6].

Тому з’ясування змісту ідеї суверенітету, визначення сутності і співвідношення основних його видів завдання надзвичайно важливе для вирішення багатьох проблем сучасного державотворення.

Загальновідомо, що основними складовими цивілізованого суспільства є демократизм, незалежність і суверенітет. Зазвичай принцип суверенітету асоціюється з визначенням самого сенсу державності. Це зумовлює його, по суті, універсальне політико-правове значення.

Державний суверенітет, безпосереднім носієм якого є державна влада, – одна з найважливіших проблем юридичної науки. З самого початку постановки проблема державного суверенітету стала предметом вивчення філософів, політологів, конституціоналістів, істориків і теоретиків права. Від кожної галузі знань вимагається якісно новий рівень осмислення